

NBA-VOORZITTER HUUB WIELEMAN

'Als je zelf niet zeker bent, slaap je slecht'

Commissarissen, toezichthouders en politiek verwachten nu veel meer dan vroeger een accountant met tanden. Dat maakt het ook makkelijker om die rol daadwerkelijk te vervullen, zegt Huub Wieleman, sinds 1 januari 2013 NBA-voorzitter. "De NBA moet daarbij krachtig en betrokken zijn. En ik streef naar een minder zwaarmoedige kijk van accountants."

TEKST: TOM NIEROP | BEELD: MARJA BROUWER

De keuze voor het accountantsvak maakte hij al vroeg. Huub Wieleman komt uit een ondernemersfamilie - "mijn hele familie zit in het mkb" - en toen hij, nog op de middelbare school, bij zijn vader een keer diens accountant op bezoek zag, werd zijn nieuwsgierigheid gewekt. Na het bekijken van de brochure van het toenmalige NIVRA was de keuze duidelijk. De route naar de accountants-titel en -beroep verliep vervolgens wel via een 'omweg': de studie fiscale economie in Rotterdam. Daarna volgde de verdere opleiding tot registeraccountant. Na jaren bij Arthur Andersen te hebben gewerkt werd, door het "invaren van Andersen in Deloitte" na de Enron-affaire, in 2002 Deloitte zijn nieuwe werkgever. Die ervaring komt hem nu van pas. "Ik heb er door geleerd hoe complex een fusie kan zijn. Beide partijen willen, en ook de ratio is er, maar toch is het ingewikkeld. Omdat zo'n proces impact heeft op mensen. Hetzelfde geldt voor de fusie van NIVRA en NOvAA tot NBA." Wieleman gaf bij Deloitte leiding aan de internationale auditpraktijk en werd in 2005 head of audit. Begin 2009 trad hij toe tot het bestuur van het NIVRA en sinds 1 januari 2013 fungeert hij als eerste voorzitter van de door de fusie met de NOvAA ontstane NBA.

NBA ALERT

De kersverse NBA-voorzitter was nog niet eens formeel aangetreden of eind december 2012 barstte een discussie los over de NBA Alert inzake 'Scheiding controlediensten & andere werkzaamheden en verplichte kantoorroulatie'. Hoewel de alert juist moet dienen om de leden *guidance* te geven over wat de nieuwe accountantswetgeving op die twee punten precies behelst, en vanaf wanneer, ontstond er meteen onduidelijkheid en debat. Volgens de critici zou de NBA de grenzen oprekken door de ingangsdatum van verplichte roulatie te stellen op 1 januari 2017 en door meer zaken onder de naast de wettelijke controle toegestane assurance-diensten te laten vallen dan zou zijn bedoeld. "Of dat me heeft verbaasd? Niet dat er discussie is", aldus Wieleman. "Maar wel het aantal reacties. Over de inhoud en de keuzes die wij uiteindelijk hebben gemaakt, kun je discussiëren, maar de kritiek over het proces heeft me verbaasd. We hebben voor die NBA Alert een

'ALS BESTAANDE REGELS ONS VERHINDEREN OM ONS WERK GOED TE DOEN, MOETEN WE ZO NODIG DE TWEDE KAMER VRAGEN OM WETSWIJZIGINGEN.'

'WE KUNNEN VEEL LEREN VAN DE MANIER WAAROP DE LUCHTVAARTSECTOR OMGAAT MET HET LEREN VAN FOUTEN EN HET VOORKOMEN DAARVAN.'

wel grote winst. We zijn in gesprek met elkaar. Dat is goed, want de NBA Alert is een tijdelijk stuk en moet nog worden omgezet in definitieve voorschriften. En zonder wrijving geen glans."

KRACHTIG EN BETROKKEN

Gevraagd naar zijn 'missie' voor de komende jaren, herhaalt Wieleman de al in zijn openingscolumn op Accountant.nl gebruikte termen 'krachtig' en 'betrokken'. "Krachtig in regelgeving én handhaving. En betrokken in de zin van luisteren naar alle betrokken partijen en de bereidheid om de opdracht aan ons vak te veranderen als het maatschappelijk verkeer daar om vraagt. Openheid ook. En de bereidheid om zondig bij de Tweede Kamer te vragen om wetswijzigingen, als bestaande regels ons verhinderen om ons werk goed te doen."

In de zin van waar Jules Muis regelmatig op hamert? Geef als beroep duidelijk aan als bepaalde regelgeving of arrangementen de randvoorwaarden voor een gezonde beroepsuitoefening in de weg staan?

"Jazeker. Daarbij is het wel essentieel om de balans te bewaren. Aan de ene kant eisen toezichthouders juist dat je als accountant strikt werkt volgens bestaande regels. Aan de andere kant vraagt en verwacht de maatschappij dat je steeds meer zegt. Daar moet je een evenwicht tussen vinden."

LEREND VERMOGEN

Op de vraag naar de kernonderwerpen voor de komende tijd noemt Wieleman als eerste 'het lerend vermogen' van de accountant. "In zin van het leren van fouten, maar ook van onderzoek. Er is heel veel onderzoek. Op kantoorniveau, door de NBA en ook door universiteiten. Maar nergens wordt dat bij elkaar gebracht. Daar willen we iets aan doen. We moeten als beroep opener zijn in het kunnen leren en de NBA kan daarin bij uitstek een regierol vervullen."

Op welke manier?

"De NBA zou bijvoorbeeld budget kunnen vrijmaken voor aio's aan universiteiten, met onderwerpen die de NBA vanuit de praktijk aanlevert. Maar we kunnen ook kijken naar bijvoorbeeld de luchtvaartsector. Ook daar gaan soms dingen mis, en de manier waarop die sector omgaat met het leren van fouten en het voorkomen daarvan, is een prachtige benchmark voor de accountancy. Ook met de gezondheidszorg, waar processen rond patiëntveiligheid natuurlijk cruciaal zijn, zijn er interessante parallellen."

heel degelijk en zorgvuldig proces doorlopen. Het idee dat we onze oren hebben laten hangen naar de commerciële belangen van de big four is echt onjuist. In alle gremia waar de alert is besproken waren mkb-accountants en de Ledengroepen goed vertegenwoordigd. En op sommige punten, bijvoorbeeld dat het verbod op advisering bij controleklanten óók geldt voor de dochters van oob's en voor transactiegerelateerde diensten, zijn we juist verder gegaan dan de wet strikt genomen voorschrijft."

Voor de buitenwereld is het een discussie tussen schriftgeleerden. Als accountants zelf het al niet eens zijn over waar de grenzen liggen, wat moet 'het maatschappelijk verkeer' dan wel niet? Is het dan niet beter en duidelijker om aan de veilige kant te gaan zitten?

Wieleman: "Het ontstane beeld is inderdaad niet gelukkig. Maar wij hebben slechts de wet zorgvuldig willen interpreteren. Dat er discussie is, is op zichzelf

DIRK TER HARMSEL OVER HET MKB

'De reputatie van het beroep, die bindt ons'

Als er één ding is dat Dirk ter Harmsel zijn collega-accountants in het mkb wil aanraden, dan is het "de unieke positie die we innen te koesteren". De plaatsvervangend voorzitter van de NBA en voorzitter van de ledengroep openbaar accountants, ziet "een rooskleurige toekomst" voor de beroepsgroep. "Zolang we maar geen concessies doen aan het kwaliteitsstreven dat hoort bij de positie van de accountant."

Ondergesneeuwd in het oob-geweld? Ja, in principe bestaat dat risico, zegt Ter Harmsel. De mkb-accountant zou onzichtbaar kunnen zijn in het profiel van de NBA. Immers, als de maatschappelijke aandacht uitgaat naar accountants, dan is het vanwege zaken die spelen bij oob's. Als de NBA zich vervolgens alleen zou richten op die maatschappelijke discussies, alleen op alles wat de aandacht trekt, dan kan de mkb-accountant zich met recht afvragen of dat wel zijn beroepsorganisatie is. Wat vanzelfsprekend niet de bedoeling is.

"Om alle mogelijke twijfel weg te nemen heeft het NBA-bestuur daarom besloten de aandacht voor het mkb goed te waarborgen in de organisatie", aldus de plaatsvervangend voorzitter. "De praktijk is dat we gegarandeerd altijd mensen en middelen beschikbaar zullen hebben om de accountant in het mkb te kunnen ondersteunen. Met als speerpunten gerichte opleidingsplannen die aansluiten bij de ontwikkeling van nieuwe diensten, onderzoek naar innovaties en kwaliteitsbewaking."

In 2012 nam de NBA het Actieprogramma MKB-accountant aan, waarin die speerpunten zijn uitgewerkt. Ter Harmsel over het uitgangspunt: "Uit onderzoek weten we dat de dienstverlening door accountants in het mkb goed gewaardeerd wordt. Daarom is het streven die dienstverlening op minimaal hetzelfde niveau te houden."

Maar de wereld staat niet stil en nieuwe ontwikkelingen - in producten, in markten, in wet- en regelgeving - eisen dat de accountant voortdurend meebeweegt. "Denk aan IT-ontwikkelingen - SBR - denk aan continue verslaggeving en de trend dat de betekenis van de jaarrekening als instrument voor sturing afneemt. En denk aan de toenemende vraag naar het verschaffen van comfort aan ondernemingen."

Het meebewegen gaat echter niet vanzelf. "We weten dat het in de praktijk lastig is om innovatief te opereren. De NBA is het daarom aan zichzelf verplicht de MKB-accountant daarbij zo goed mogelijk te ondersteunen."

Het beschermen van de goede reputatie van die accountant maakt daar ook deel van uit. In dat opzicht verschilt de mkb-accountant niet van de oob-accountant en de accountants in business, zegt Ter Harmsel. "De reputatie van het beroep, dat is de voornaamste bindende factor van de NBA."

CV DIRK TER HARMSEL

Dirk ter Harmsel (51) is directeur van Bureau Vaktechniek Accountancy van Alfa Accountants en Adviseurs en per 1 januari 2013 plaatsvervangend voorzitter van de NBA. Van 2004 tot en met 2012 was hij, met een korte onderbreking, bestuurslid van de NOvAA. In die periode vervulde hij twee keer een aantal jaren de functie van voorzitter.

Voordat Ter Harmsel in 2010 overstapte naar Bureau Vaktechniek van Alfa is hij meer dan 25 jaar verantwoordelijk geweest voor de Alfa-vestigingen in Oost-Gelderland. Dat was ook het kantoor waar hij als AA zijn carrière begon.

'DE NBA IS AAN ZICHZELF VERPLICHT DE MKB-ACCOUNTANT ZO GOED MOGELIJK TE ONDERSTEUNEN.'

Ten behoeve van de mkb-accountant horen daar acties bij zoals de aanpak van het onrechtmatig titelgebruik. "We willen voorkomen dat adviseurs profiteren van de goede naam van accountants door onder valse vlag te varen. Het onderzoek heeft inmiddels 1.600 gevallen opgeleverd waarin het vermoeden is dat de titel accountant ten onrechte wordt gevoerd. Daarvan blijven er wellicht zevenhonderd over waarmee we het gesprek aangaan. Levert dat niets op, dan dragen we die gevallen over aan de Belastingdienst, die vervolgens maatregelen kan nemen."

Kwaliteitsbewaking is ook een onderdeel van deze 'reputatiebescherming'. "Kwaliteit is cruciaal voor het vertrouwen dat wij genieten in het maatschappelijk verkeer", zo meent Ter Harmsel. Maar ook de investeringen die nodig zijn om die kwaliteit op peil te houden dan wel uit te bouwen, worden niet vanzelfsprekend gemaakt. "Is de focus kostenbesparing, dan zijn bijvoorbeeld het verzekeren voor beroepsaansprakelijkheid of het borgen van waarneming alleen kostenposten. Maar de focus moet kwaliteit zijn. De accountant neemt een bijzondere positie in en we moeten de verleiding weerstaan daar afstand van te nemen, omdat daarmee op de korte termijn kostenvoordelen te behalen zouden zijn." Afgezien daarvan inventariseert de NBA bij tijd en wijle waar de regelgeving rondom kwaliteit (onevenredig hard) knelt. "We hebben strenge beroepsregels en daar zijn we ook trots op, want daarop is onze kwaliteit gebaseerd. Maar dat neemt niet weg dat hetzelfde kwalitatieve niveau wellicht eenvoudiger of efficiënter is te bereiken."

Geert Dekker

KRITISCHE INSTELLING 'DEEL TWEE'

Als tweede onderwerp noemt Wieleman 'kritische instelling'. "Daar voel ik me persoonlijk zeer bij betrokken."

Professioneel-kritische instelling?

"Breder. PKI hebben we in zekere zin al 'gehad'. Dat was heel nuttig. De reacties op die verplichte cursus waren erg verschillend, inderdaad. Maar ik weet nog geen beter middel. Wel is het belangrijk nu een volgende stap te maken. Hoe ga je die kritische instelling overbrengen aan de raad van bestuur, de aandeelhouders, de maatschappij. Heb je een goed verhaal en durf je dat duidelijk te brengen? We moeten kritisch zijn in ons werk zelf, maar vervolgens ook in het overbrengen van je boodschap naar partijen. Daarvoor denk ik wederom aan trainingen. Hoe gedraag je je als je onder vuur komt te liggen van collega's, een raad van bestuur of anderen? Dat is dus een heel persoonlijk appél richting accountants, een soort gedragstraining. Of dat een weer verplichte cursus zou moeten worden? Die kant zou het uit kunnen gaan wat mij persoonlijk betreft, maar we hebben er in het bestuur nog niet

'EEN BEETJE HUMOR BLIJFT BELANGRIJK, BIJ ALLES.'

'NOG NIET ZO LANG GELEDEN WAREN COMMISSARISSEN NAUWELIJKS GEÏNTERESSEERD IN WAT DE ACCOUNTANT TE ZEGGEN HAD. MAAR NU IS DAT ANDERS.'

over gesproken en er is dus nog niets over besloten." Bovenstaande bespiegeling over kritische instelling geldt overigens ook voor de interne accountants, de overheidsaccountant, de accountants in business, benadrukt hij. En ook voor de mkb-accountants. "Durf je te interveniëren, en hoe? Daar gaat het om. Die vraag is voor de andere ledengroepen vaak nog spannender en controversiëler dan voor de openbare accountants." In een deze maand verschenen consultatiedocument over de Verordening Gedrags- en Beroepscode Accountants (VGBA), opvolger van de huidige VGC, zwengelt de NBA de onafhankelijke en kritische houding expliciet aan als principe en uitgangspunt voor accountants. "En daar zullen we nadrukkelijk ook de accountants in business bij betrekken. Dat wordt een spannende discussie, maar we vinden hem essentieel."

SPECIALE PORTEFEUILLE MKB

Als ander belangrijk aandachtsgebied noemt Wieleman het mkb. "Binnen onze gedifferentieerde ledenbestand zijn accountants die in het mkb werken een grote groep. Vicevoorzitter Dirk ter Harmsel (zie interview elders op deze pagina's) geeft bijzondere aandacht aan het mkb, dus ik zal er hier niet te veel over zeggen. Van groot belang is de aandacht voor het verdienmodel van mkb-accountant, nu de traditionele administratieve dienstverlening steeds meer wordt geautomatiseerd. Wij zullen kijken hoe wij daarbij ondersteuning kunnen bieden. Wel moeten we scherp bepalen wat op onze weg ligt en wat op die van SRA en andere private partijen. Maar een rol op afstand wil de NBA zeker gaan vervullen. We willen kijken wat er moet gebeuren, hoe, waar, en wat haalbaar is."

Het thema mkb speelt ook in de huidige onderwijsdiscussie, vervolgt hij. "In het rapport 'Op de toekomst voorbereid' pleit de commissie Van Arkel voor vier afstudeerprofielen, specifiek voor openbaar accountants, accountants in business, interne accountants en overheidsaccountants, en bovendien - naast de AA- en RA-opleiding - voor een nieuwe opleiding voor mkb-accountants die vooral een adviserende en slechts beperkt op assurance gerichte rol vervullen. Die nieuwe opleiding zou dan moeten leiden tot een duidelijk herkenbare mkb-beroepstitel."

Zonder certificeringsbevoegdheid.

"Inderdaad. Dat is een serieuze optie. En ik vind het idee van vier afstudeerprofielen interessant voor de praktijk."

HUUB WIELEMAN

Huub Wieleman (1955) is geboren nabij Arnhem, woont sinds zijn achttienste in Rotterdam en is sinds 1983 registeraccountant. Hij is audit senior partner bij Deloitte Accountants BV en gaf voorheen leiding aan de accountancypraktijk van Deloitte in Nederland.

Burgerlijke staat: gehuwd met Kees. "In 2006, toen het kon. We zijn al veel langer samen."

Opvallend: loopt marathons. "In 2012 Rotterdam en Istanbul met de Rotterdam Running Ambassadors. Nee, ik was niet in New York bij de afgelopen marathon, die liep ik in 2011."

Boek: "Momenteel ligt Tonio van A.F.Th. van der Heijden op het nachtkastje."

Film: "Onlangs het Deense Jagten gezien en de Franse film Amour. Twee indrukwekkende films. En, als Rotterdammer vind ik dat belangrijk om erbij te zeggen: beide films heb ik gezien in LantarenVenster in Rotterdam."

'JE MOET DE BAZEN VOORTDUREND SCHERP HOUDEN'

ACCOUNTANT MET TANDEN

Hoe staat het imago van accountants er voor, vergeleken met pakweg vijf jaar geleden?

Wieleman: "Je ziet nogal wat accountants bashing. We staan in de vuurlinie. En die kritiek is soms terecht. Bij een zaak als Vestia mist het publiek een helder verhaal. Kritiek moet kunnen en is zelfs nuttig. Maar wat daardoor wel eens op de achtergrond raakt is het goede werk dat heel veel collega's doen en het feit dat er binnen de kantoren een enorme slag is gemaakt, en nog wordt gemaakt. De controlepraktijk heeft meer diepgang gekregen en het uitgangspunt dat je professionele beroepsuitoefening belangrijker is dan je bijdrage aan het financiële resultaat, is echt ingedaald. Bij de kantoren en bij de mensen zelf. Men vindt het nu ook normaal, dat is de grote winst. Wie niet mee wil of kan in die belangrijke ontwikkeling, vertrekt uit het beroep. Ja, dat zie je ook echt gebeuren."

Is niet het euvel van veel accountantsdiscussies dat telkenmale wordt erkend dat verbetering nodig was, terwijl dat vijf jaar eerder nog vurig werd ontkend? Want u zegt hiermee in feite dat commerciële criteria voorheen nog te dominant waren.

"Het is in elk geval verder verscherpt, en dat is goed. De AFM heeft bijgedragen aan de bewustwording. Vergeet bij dit soort ontwikkelingen ook niet dat de hele situatie rond het accountantsberoep enorm is veranderd. De maatschappij kijkt nu anders tegen accountants aan dan een aantal jaren geleden. Niet alleen het maatschappelijk verkeer, maar ook commissarissen, toezichthouders en politiek. Men vraagt en verwacht andere dingen. Daardoor verandert het beroep ook. Nog niet zo lang geleden waren commissarissen nauwelijks geïnteresseerd in wat de accountant te zeggen

had. Maar nu is dat anders. Men wil een accountant met tanden, er wordt beter geluisterd en met meer interesse. Dat gegeven maakt het voor accountants ook makkelijker om zo'n krachtige rol daadwerkelijk te vervullen. Je kunt alleen maar een kritische instelling hebben als je zelf zeker bent. Anders slaap je slecht."

TOON AAN DE TOP

Uit een recent onderzoek onder de NBA-leden naar de toon aan de top bleek dat er een grote kloof bestaat tussen wat bestuurders van accountantskantoren daar zelf van vinden, en wat accountants 'op de werkvloer' ervaren. Zo bleek 89 procent van de leiding positief over de vraag of het bestuur conform de normen en waarden handelt, versus slechts 41 procent van de medewerkers.

Uw voorganger Ruud Dekkers concludeerde dat accountantskantoren 'nog huiswerk hebben te doen'. Neemt de NBA een rol op dit terrein?

Wieleman: "Ik zal dat zeker bespreken met de bazen van de kantoren. Deels is het een kwestie van communicatie. Er zitten veel lagen tussen de top en de werkvloer. Maar de top moet ook beter luisteren. En je moet de bazen voortdurend scherp houden. Dat moet binnen de organisaties zelf, maar ook door partijen om ze heen, zoals de NBA, toezichthouders, politiek. Kantoren opereren altijd in een spanningsveld en moeten voortdurend de balans zoeken tussen kwaliteit en commercieel belang. Voor concurrentie zorgen de klanten wel, maar het deel kwaliteit moet mede worden bewaakt door externe partijen zoals de AFM. Dat is ook goed. Daarmee houd je elkaar scherp."

Bij alle serieuze zaken pleit Wieleman ook voor een minder zwaarmoedige kijk en houding van accountants. "Dat vind ik echt belangrijk. Een beetje humor blijft belangrijk, bij alles. Voor de beroepsuitoefening en voor ons imago. We moeten minder zwaarmoedig zijn. De 'zekerder' houding waar ik voor pleit maakt zo'n instelling ook makkelijker. En we zijn daarmee absoluut op de goede weg." □